

Sammanfattning av måluppfyllelse och insatsportföljens genomförande

Översikt: Bedömning av måluppfyllelse och insatsportföljens genomförande per resultatområde		
Resultatområden för stärkt forskning av hög kvalitet och relevans för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling		2015
Resultatområde 1, kapacitetsuppbyggnad för forskning, främst i låginkomstländer och -regioner	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultatområde 2, global, regional och nationell forskning av relevans för låginkomstländer och -regioner	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultatområde 3, främjande av forskning som genom innovation kan bidra till fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	

Sammanfattning av slutsatser och rekommendationer

- Forskning är central för hållbarhetsagendan och forskningskapacitet är avgörande för låginkomstländernas förmåga att hantera sin egen utveckling.
- Engagemanget för forskning och den egna forskningskapaciteten ökar i länderna, om än från en låg nivå.
- Sidas insatsportfölj genomförs i huvudsak enligt plan och många viktiga forskningsresultat och betydelsefulla insatser för att stärka forskningskapacitet rapporteras.
- Neddragningar av det svenska forskningsstödet, förändrade prioriteringar hos andra givare och brist på kärnstöd till forskningsorganisationerna skapar svårigheter att helt leva upp till den nya forskningsstrategins ambitioner. Följande farhågor finns:
 - för kapacitetsmålet, att Sida inte kan inleda forskningssamarbeten med nya länder;

- för utvecklingsrelevant forskning, att Sida inte kommer att kunna ta nya initiativ för viktiga forskningsfrågor och också att vissa forskningsorganisationers överlevnad hotas;
- för innovationsmålet, att möjligheterna att utveckla och genomföra målsättningarna för området kraftigt begränsas.
- Forskningssamarbetet är viktigt för de perspektiv som ska genomsyra forskningssamarbetet. Det gäller särskilt följande:
 - Sidas stöd har lett till konkreta forskningsrön på en lång rad områden som är relevanta för fattigheds- och rättighetsperspektivet.
 - Den forskning inom miljö- och klimat som Sida stödjer bidrar till att förstå miljörelaterade lokala och globala processer och stävja negativa effekter.
 - Forskning domineras ofta av män, men flera av Sidas insatser är inriktade på att förbättra genderbalansen och stimulera forskning med jämställdhetsperspektiv.
- Även om det finns en risk att forskningssamarbetet inte ska kunna uppfylla forskningsstrategins fulla potential, bedöms det vara möjligt att komma i kapp senare i strategiperioden med ökad tilldelning av resurser; forskningsstrategin i nuvarande form bör fortsätta att vara vägledande för forskningssamarbetet.

1. Ekonomi

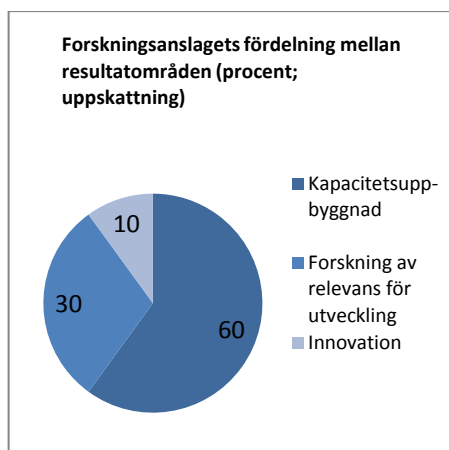
Utbetalt belopp inom strategin 2015:	793 374 MSEK	Allokerat årsbelopp:	785 879 MSEK
Avtalat belopp:	812 576 MSEK	Strategiperiod:	2015-2021
Antal avtalade insatser 2015-12-31:	92 stycken		

Resultatområde	Utfall 2015, i MSEK
Resultatområde 1, kapacitetsuppbyggnad för forskning, främst i låginkomstländer och -regioner	ca 475 msek (60%)
Resultatområde 2, global, regional och nationell forskning av relevans för låginkomstländer och -regioner	ca 240 msek (30%)
Resultatområde 3, främjande av forskning som genom innovation kan bidra till fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling	ca 80 msek (10%)
Resultatområde 4, svensk forskning av relevans för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling i låginkomstländer	165 msek (separat anslag till VR)

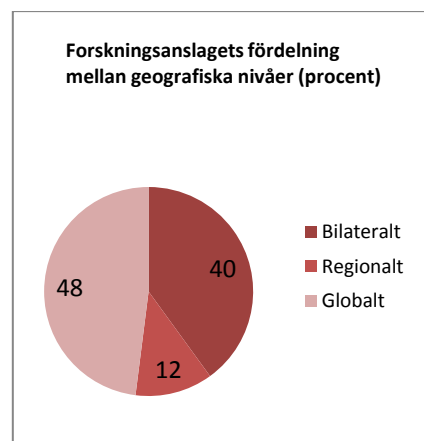
Under 2015 var utbetalt belopp något högre än det allokerade årsbeloppet på grund av utnyttjad anslagskredit. Utfallet inom anslaget för forskningssamarbete till Sida uppgick därmed till 793 msek. Det sammanlagda utfallet inom forskningsstrategin uppgick till 958 msek inkluderat de 165 msek som regeringen anslår till Vetenskapsrådet för resultatområde 4, svensk forskning av relevans för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling i låginkomstländer.

Vad gäller fördelningen mellan de tre resultatområden som Sida har ansvar för finns ingen självklar fördelningsnyckel eftersom resultatområdena i hög grad överlappar och samverkar. Ett försök till en uppskattning av hur anslaget för forskningssamarbete till Sida (alltså exklusive anslaget till VR) fördelar sig mellan resultatområdena illustreras i figur 1 (och återges i tabellen ovan). Figuren tydliggör hur kapacitetsuppbyggnad (resultatområde 1) utgör en avsevärd del av forskningssamarbetet. Därefter tar forskning av relevans för utveckling (resultatområde 2) kanske en tredjedel av det samlade anslaget i anspråk, medan innovation (resultatområde 3) utgör en tiondel av stödet. Men det här är en uppskattning. Många av Sidas insatser berör flera (eller alla) resultatområden. Särskilt området innovation, som är nytt i strategin, omfattar inte en så stor andel explicita insatser, men nästan all forskning av relevans för utveckling kan sägas ha som syfte att bidra till innovation i någon bemärkelse (vilket diskuteras utförligare i texten nedan).

Figur 2 illustrerar hur anslaget fördelar sig på geografisk nivå (bilateralt, regionalt eller globalt), vilket är en indelning som överensstämmer med insatsportföljen och är lättare att sätta siffror på (se också figur 3 nedan). Det finns ett visst samband mellan figur 1 och 2, i den bemärkelsen att det bilaterala forskningssamarbetet (framförallt samarbeten med universitet i låginkomstländer), och delvis också det regionala forskningssamarbetet, har som huvudsyfte kapacitetsutveckling, medan det internationella forskningssamarbetet har som huvudsyfte forskning av relevans för utveckling. Men det produceras mycket relevant forskning också inom de bilaterala och regionala samarbetena, medan det globala stödet också bidrar till kapacitetsuppbyggnad.

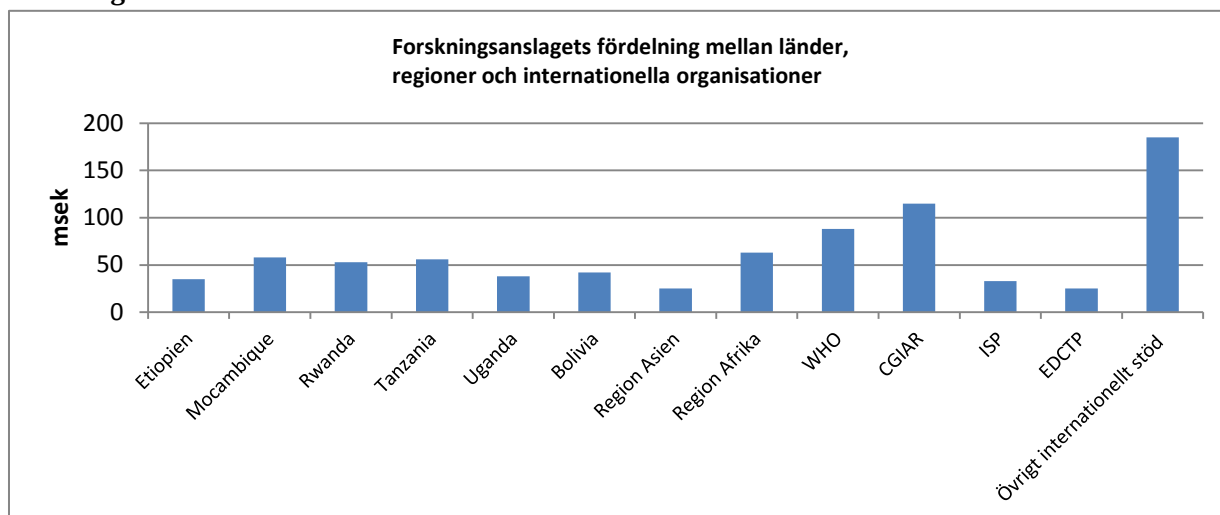
Figur 1

Figur 2

Figur 3 ger en bakgrund till den översiktliga fördelningen i figur 2. Staplarna illustrerar anslaget fördelning dels till respektive bilateralt samarbetsland (totalt sex länder som tillsammans erhåller ca 40 procent av anslaget), dels till regionala samarbeten i framförallt Sydostasien och Afrika (vilka totalt tar ca tio procent av anslaget i anspråk), dels anslagen till de fyra största globala programmen i Sidas insatsportfölj för forskningssamarbete: jordbruksforskningssamfundet CGIAR (vari ingår 15 olika forskningsinstitut och som fick ungefär 15 procent av anslaget 2015), forskningsstödet till Världshälsoorganisationen (WHO, som 2015 fick ca 12 procent av forskningsanslaget, utöver annat stöd till WHO från Sverige) och *International Science Programme* (ISP) som stödjer kapacitetsuppbyggnad inom basvetenskaper (matematik, fysik och kemi, och som fick knappt fem procent 2015) samt stödet till *European and Developing Countries Clinical Trials Partnership* (EDCTP) för klinisk forskning om hiv/aids, tbc och malaria (som fick drygt 3 procent av anslaget eller 25 msek 2015). Resten av anslaget, cirka 25 procent, går till ungefär 25 olika forskningsorganisationer och program.

Figur 3

2. Bedömning av måluppfyllelse och insatsportföljens genomförande per resultat område

Från och med 2015 gäller en ny strategi för det svenska forskningssamarbetet (giltig till 2021). Utöver de två resultatområden som länge varit kärnan i Sidas forskningssamarbete (uppbyggnad av forskningskapacitet i låginkomstländer samt forskning av relevans för låginkomstländer och – regioner) omfattar strategin ett tredje nytt område: främjande av innovationsforskning som bidrar till fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling. Det fjärde resultatområdet (svensk forskning av relevans för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling i låginkomstländer) hanteras sedan 2013 av Vetenskapsrådet.

Under 2015 är bedömningen att Sidas insatsportfölj för strategin i huvudsak genomförs som planerats, även om strategins potential inte utnyttjas fullt ut. Detta har att göra med resurstilldelningen som inte matchar strategins målsättningar. Både inför 2015 och 2016 minskade anslaget i förhållande till föregående år. För 2016 tillkommer dessutom de nedskärningar som generellt drabbar utvecklingssamarbetet på grund av flyktigavräkningar. Det finns därmed en risk att strategin inte kommer att uppfyllas i sin helhet. Strategin sträcker sig emellertid ända fram till 2021 och det är Sidas uppfattning att det är möjligt att komma ifatt senare i strategiperioden och att strategins ambitioner bör vara vägledande för arbetet framåt.

Sida har under 2015 påbörjat en operationalisering av forskningsstrategin. Denna bygger på den omfattande portföljanalys som avslutades 2015 med utgångspunkt i globala förändringar. Operationaliseringen anvisar en process med olika uppgifter på kort, mellan- och lång sikt för att nå strategins målsättningar. Utöver analys och metodutveckling är ambitionen att fler länder ska involveras i bilateralt forskningssamarbete och att portföljen ska utvidgas och anpassas.¹

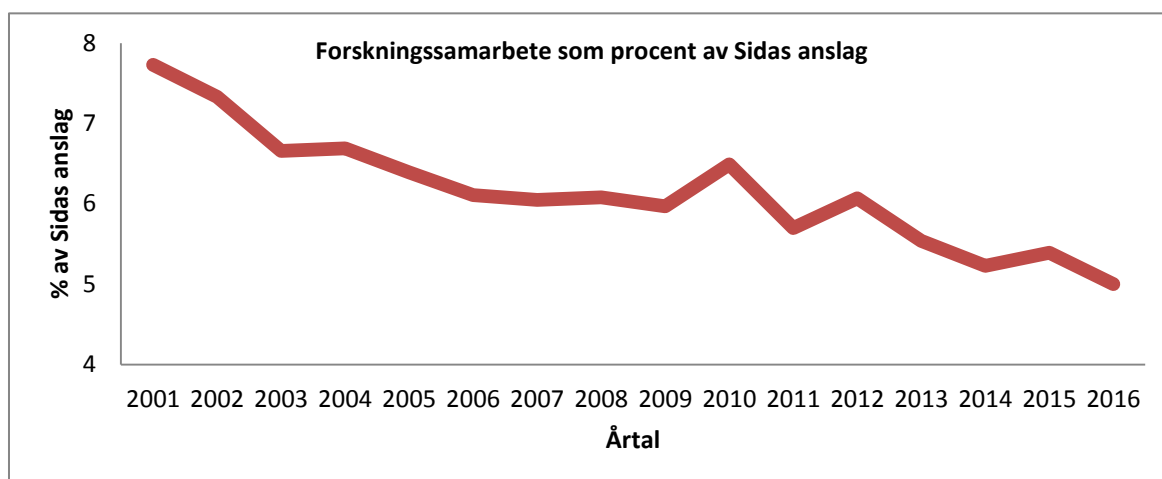
Ändrade förutsättningar (med påverkan på flera/samtliga resultat)

År 2015 har världen antagit nya globala hållbarhetsmål (Agenda 2030). Forskning är viktigt för samtliga sjutton mål: forskning och kunskap behövs för att målsättningarna ska realiseras och arbetet

¹ Två interna arbetspapper från 2015 sammanfattar delar av arbetet: "Executive summary of Sida's research cooperation portfolio analysis" och "Operationalisation of the Strategy for Research Cooperation and Research in Development Cooperation 2015-2021".

med indikatorer och uppföljning är också i hög grad forskningsbaserat. Den i juni 2015 antagna *Addis Ababa Action Agenda* ägnar ett av sju specifika handlingsområden *science, technology, innovation, and capacity development* och man skriver bland annat att: *“We will continue to support developing countries to strengthen their scientific, technological and innovative capacity”*.² Under COP21 i Paris, årets tredje stora FN-konferens, enades världssamfundet om ett nytt klimatavtal; en förutsättning för att identifiera och utvärdera relevanta åtgärder att motverka och hantera det hot som klimatförändringen utgör, inte minst för människor som lever i fattigdom, är att man stödjer sig på och utvecklar forskning på området. Forskningsstrategins målsättningar för utvecklingssamarbetet och Sidas insatsportfölj är med andra ord i hög grad relevanta för världssamfundets ambitioner att möta de globala utmaningarna.

Den ambitiösa forskningsstrategin har dock inte åtföljts av ökade resurser. Regeringens anslag för forskningssamarbete till Sida 2015 innebar en minskning med 50 msek jämfört med 2014 (och ytterligare en minskning med 20 msek för 2016, före den generella minskningen av biståndet på grund av flyktningavräkningarna). I ett längre perspektiv har forskningssamarbetet som andel av Sidas budget (exklusive UDs multilaterala stöd som hanterats av Sida sedan 2011 men inklusive det stöd till svensk utvecklingsforskning som från 2013 gått till Vetenskapsrådet) sjunkit nästan kontinuerligt under de senaste femton åren: 2001 var andelen 7,7 procent och 2015 var den nere i 5,5 procent (och 2016, före flyktningavräkningarna, 5 procent). Figur 4 illustrerar denna utveckling.

Figur 4

Samtidigt möter forskningssamarbetet andra utmaningar. En starkt vägledande princip i det svenska forskningsstödet är att i första hand ge kärnstöd till forskningsorganisationer, för att på så sätt stärka kapacitet och främja organisationernas/ universitetens egna handlingsplaner och prioriteringar samt ägarskap. Ytterligare ett argument för kärnstöd är att forskningsorganisationerna därmed lägger mindre resurser på administration, när inte varje enskilt forskningsprojekt måste följas upp och redovisas i enlighet med enskilda finansierares rapporteringskrav.

Sverige har ofta varit relativt ensamt om att ge kärnstöd, när andra forskningsfinansierare snarare valt att stödja enskilda projekt och inriktningar och därmed drivit igenom egna prioriteringar snarare än lokalt antagna strategier. Denna tendens har fortsatt under 2015. Generellt strävar Sida efter att bredda finansieringsbasen för de organisationer som får stöd. Detta försvåras av andra finansierares tveksamhet till kärnstöd och tendensen till alltmer projektstöd. Sidas kärnstöd blir en förutsättning för

² UN, Addis Abeba Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development, “the final text of the outcome document adopted at the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa, Ethiopia, 13–16 July 2015) and endorsed by the General Assembly in its resolution 69/313 of 27 July 2015”, sid 54.

att organisationerna ska kunna driva en egen forskningsagenda och erhålla annat stöd, men att Sverige i så hög grad ensamt finansierar denna grundförutsättning är i längden ohållbar. Andra finansiärer måste bidra också med obundna medel. Sida driver frågan gentemot andra givare, men är beroende av att den svenska regeringen sänder tydliga signaler om detta till andra länder.

Under 2015 har också flera traditionellt likasinnade givare ändrat inriktning på sitt stöd. Danmarks politiska omorientering har inneburit att man nästan helt upphört med att stödja internationella och regionala forskningsorganisationer, som en del av omfattande nedskärningar både av utvecklingssamarbetet och stöd till forskning. Finland har också kraftigt skurit ner på utvecklingssamarbetet, inklusive utvecklingsforskning, framförallt på grund av försämringar i ekonomin men delvis också av politiska skäl. Bördan på kvarvarande finansiärer blir desto större.

Trots dessa försvårande omständigheter, finns också mer positiva trender i de forskningssamarbeten som Sida bidrar till. Framförallt är intrycket att forskningsproduktionen i samarbetsländerna ökar. En uppföljning av forskare som fått stöd inom Sida/SARECs program i Mocambique och i Tanzania bekräftar en tidigare översyn och indikerar att en stor del av forskarna faktiskt verkar i sina länder och på sina hemmauniversitet och har ett visst utrymme att forska.³ Med förbättrad kommunikation och fler internationella utbyten ökar kvaliteten i den kunskap som genereras i universitetsmiljöerna och i regionala forskningsorganisationer. Det finns också en ökande medverkan av forskare från låginkomstländer i olika internationella organisationer. I Sydostasien märks till exempel tydligt en ökning av antalet forskare från små och svaga länder som samarbetar med forskare från vetenskapligt starkare länder, både internationellt och inom regionen.

Dessutom ökar medvetenheten i samarbetsländerna om vikten av inhemsk forskningskapacitet. Det finns bland annat en svag men lovande tendens att samarbetsländerna själva bidrar finansiellt till forskningsorganisationer, parallellt med att forskning blir uppmärksammat som en strategiskt viktig fråga i länderna. Detta reflekteras också i några fall av att forskning får en egen budgetlinje i statsbudgeten och också att nationella forskningsråd etableras för forskningsfinansiering i några av Sidas samarbetsländer, till exempel i Mocambique, Rwanda och Tanzania.

En relativt ny förutsättning i Sverige är Vetenskapsrådets roll för det fjärde resultatområdet: svensk utvecklingsforskning. Vetenskapsrådet har inrättat *Kommittén för utvecklingsforskning* (KUF) för att bland annat utforma strategier och utveckla bedömningen av den vetenskapliga kvaliteten inom utvecklingsforskning. Sida har en representant i KUF och har också andra kontakter med Vetenskapsrådet i samband med dess utlysningar av medel inom utvecklingsforskning. Under 2015 har Sida, Vetenskapsrådet och Formas samarbetat kring en gemensam utlysning av forskningsmedel inom hållbarhet och resiliens.

2.1 Resultatområde 1: Kapacitetsuppbyggnad för forskning, främst i låginkomstländer och -regioner

Bedömning av:	År	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse		
Insatsportföljens genomförande		

Sidas insatsportfölj för att stärka forskningskapacitet bedöms i huvudsak genomföras enligt plan inklusive programmen vid universiteten, trots vissa förseningar. Den stora utmaningen för strategin är

³ Fellessen, Måns och Paula Mählck, "Where did all the Researchers go? Understanding the Role of Mobility in Academic Careers in Mozambique"; utkast, January 2016.

expansion till fler samarbetsländer där ambitionerna måste skalas ner på grund av minskad budget. Insatsportföljen är i hög grad relevant för resultatområdet.

På en övergripande nivå handlar resultatområdet om att stärka ländernas förmåga att hantera kunskap och att själva utveckla sin kapacitet att möta nationella och globala utmaningar. De deltagande universitetens och organisationernas ägarskap är en viktig komponent. Därför är det Sidas bedömning att stödet till ländernas forskningskapacitet måste vara bred och i bygga på egna prioriteringar.

Bilaterala samarbeten

Sveriges ansats för att stärka forskningskapacitet i låginkomstländer sker i framförallt genom bilaterala forskningssamarbeten vid universitet i för närvarande sex länder: Bolivia, Etiopien, Mocambique, Rwanda, Tanzania och Uganda. I de bilaterala programmen ges direkt stöd till forskarutbildning, mestadels i samarbeten mellan nationella och svenska universitet (så kallade sandwich-program). I ansatsen ingår också att stödja de system som gör forskningen möjlig. Därför stöds universitetens forskningsförvaltning: administration, laboratorier, IT-system och bibliotek. I flera fall stöd dessutom forskningsförvaltningen på nationell nivå (bland annat vissa stöd till utbildningsministerier), för att utveckla forskningspolicier och instrument för forskningsfinansiering.

Under förutvarande strategiperiod utvecklades den svenska bilaterala forskningsstödsmodellen så att svenska universitet och högskolor i öppna utlysningar och i konkurrens föreslår samarbeten med universitet i låginkomstländer med utgångspunkt i universitetens egna strategiska övervägningar (uttryckta i så kallade *concept notes*). Arbetet med att utveckla denna modell fortsatte under 2015, i samband med utlysningar inför nya programfaser i Tanzania och i Mocambique. I Etiopien, där forskarutbildningen istället stöds med ett grundbidrag (ett slags kärnstöd) till Addis Abeba-universitetets egen forskarutbildning, är erfarenheten att detta stöd bidragit till expansion av forskarutbildningen, men också till vissa kvalitetsförsämringar. En slutsats är att fortsatt stöd till AAU bör fasa ut grundbidraget och istället följa samma modalitet som i övriga samarbetsländer, dvs sandwich-program i samarbete med svenska universitet.⁴

Rapporteringen av det bilaterala stödet för strategiperioden tydliggör några gemensamma utmaningar: Administrativa projekt och även forskarutbildningar inom programmen lider av en del förseningar i genomförandet, ofta orsakade av bristande kapacitet i de forskningsförvaltande myndigheterna som också har svårigheter att utveckla och tillämpa stringenta uppföljningssystem av nationell forskningskapacitet. Ofta finns stor brist på särskilt avdelade forskningsmedel på universiteten och avsaknad av andra incitament för forskning. Forskarna måste istället ägna sig uteslutande åt undervisning. Konsekvensen är att en relativt begränsad del av den forskning som görs är av hög internationell kvalitet. Samtidigt finns också positiva trender: från flera länder rapporteras ett ökande politiskt engagemang för landets forskningskapacitet (till exempel i Bolivia och i Rwanda) och i Mocambique har ett nationellt forskningsråd för fördelning av forskningsmedel etablerats.

Regionala samarbeten

Forskningskapacitet stärks genom att forskare har möjlighet att forska. Det finns starka synergier mellan forskningsstrategins målsättning att bygga kapacitet och övriga resultatområden: forskning av relevans för utveckling och främjande av forskning som leder till innovation. Uppbyggande av forskningskapacitet är därför ett viktigt motiv för stödet till regionala forskningsorganisationer, framförallt i östra Afrika samt i Sydostasien, och i viss mån också i globala insatser.

⁴ Mohamedbhai & Freeman, October 2014. Assessment of Reform and Expansion of Research Training at AAU. A follow up of 2011 study; samt Addis Ababa University, Graduate Programs review report. May 2015. Office of the Academic Vice President, AAU.

Exempel från Afrika är *Council for the Development of Social Science Research in Africa* (Codesria), som stödjer samhällsvetenskapliga arbetsgrupper och forskare (som också undervisar inom högre utbildning i Afrika), *Western Indian Ocean Marine Science Association* (WIOMSA) som bedriver marin forskning och har program för att bygga kapacitet samt *African Economic Research Consortium* (AERC) som utbildar ekonomer på masters- och phd-nivå i samarbete med afrikanska universitet.

Ytterligare exempel är de fem regionala forskningsnätverk i Sydostasien inom miljöekonomi, miljö och klimat, jordbruk och mänskliga rättigheter som tar fram ny kunskap och bygger kapacitet hos regionens svagare länder (Laos, Kambodja och Myanmar). Ett sådant forskningsnätverk är *MEKARN* för småskaligt och hållbart husdjursjordbruk som bland annat driver ett projekt om biokol genom förgasning av risskal (och där användningen också förevisas bönder i Kambodja som en del i nätverkets aktiviteter).

Insatsportföljen i förhållande till resultatområdets målsättningar

Forskningsstrategin anger som ett resultat för strategiperioden att **fler samarbetsländer ska ha kapacitet att självständigt genomföra forskarutbildningar och bedriva forskning av hög kvalitet**. I detta syfte har initiala steg mot en förberedande fas av forskningssamarbete med Kambodja tagits genom kontakter med det kambodjanska utbildningsministeriet och Royal University of Phnom Penh. En RBM-workshop har genomförts som ett första steg i att ta fram en strategi för universitetet; vidare har universitetets ICT-kapacitet inventerats. Det finns ett politiskt momentum i landet att stärka forskningskapaciteten, men också förstås svårigheter och risker, bland annat i alltför mycket politisk styrning, bristande förståelse för forskningens roll, avsaknad av incitament och minimala inhemska resurser.

Förutom dessa utmaningar i Kambodja innebär nedskärningarna i det svenska forskningsanslaget att det generellt kan bli svårt att leva upp till målsättningen att involvera ytterligare länder, inklusive en expansion i Kambodja. Det stöd som idag avdelas för insatser i Kambodja är mycket begränsat, men tanken är att i avvaktan på ytterligare medel planera fortsättningen och upprätthålla kontakten med de kambodjanska parterna för att inte processen ska gå förlorad.

När det gäller resultatet att **fler kvinnor genomgår forskarutbildning och bedriver forskning** är den allmänna bilden att forskningen i de bilaterala samarbetena - och även i flera av de regionala organisationerna - domineras av män. Dock syftar specifika åtgärder i programmen till att på sikt ändra detta. I Uganda, till exempel, finns ett stöd genom *Makrerere Gender Mainstreaming Directorate* som lett till omfattande policyarbete med fyra ugandiska regionala partneruniversitet.

Ett av Sidas regionala stöd, *Consortium for Advanced Research Training in Africa* (CARTA), som drivs av *African Population and Health Research Center* (APHRC) i Kenya och *University of Witwatersrand* i Sydafrika, ger en forskarutbildning för doktorander från nio medverkande afrikanska universitet genom intensivkurser varvade med studier vid hemmauniversiteten. Organisationen har en ambitiös genderpolicy för att främja mäns och kvinnors lika deltagande i programmet. I Rwanda har 2015 den första kvinnliga doktorn i matematik examinerats inom det bilaterala programmet.

Beträffande resultatområdets delmål att skapa **stärkta förutsättningar och stärkt förmåga hos nationella och regionala forskningsaktörer att delta i internationell forskning och forskningsdialog** utgör den svenska modellen, med forskarutbildning delvis förlagd vid svenska universitet, ett instrument för att möta de kvalitetsproblem i forskningen som många universitet i låginkomstländer lider av. Ju bättre forskning desto större förutsättningar att delta i den internationella forskningsdialogen. Ett tydligt exempel är samarbetet mellan Karolinska Institutet och *Makerere College of Health Sciences* som rapporterar att åtta presentationer genomförts på internationella

konferenser.⁵ Ett annat är det biomedicinska *Armauer Hansen Research Institute* (AHRI) i Etiopien som 2015 publicerat 51 kollegialt granskade artiklar i medel eller högt rankade tidskrifter, vilket är en ökning med 13 procent jämfört med 2014 och 78 procent av dessa artiklar hade en etiopisk förstaförfattare.⁶

De regionala stöden utgör en brygga till den internationella forskningsarenan, bland annat genom att dessa regelbundet anordnar regionala seminarier och internationella konferenser. Balansen mellan kvalitet och relevans kan dock ibland kompliceras av ojämlika samarbeten, när ländernas forskningsagendor styrs av den internationella diskursen istället för nationella forskningsstrategier. I Sydostasien till exempel är de nationella agendorna till stor del inriktade mot en hållbar utveckling och hantering av följderna av klimatförändringar, vilket inte alltid är de forskningsfrågor som internationella samarbeten fokuserar på.

En uppbyggnad av forskningskapacitet i basvetenskaper (matematik, fysik och kemi) är viktig för att långsiktigt stärka all annan forskning. I detta syfte och som komplement till de bilaterala programmen ger Sida stöd genom *International Science Program* (ISP) till forskargrupper och vetenskapliga nätverk vid universitet i låginkomstländer. Programmet involverar mer än 800 studenter, av vilka ca en fjärdedel är doktorander och övriga studenter som ska uppnå en MSc/Mphil/Licentiate-examen (de exakta benämningarna varierar mellan länder och utbildningssystem). Dessutom omfattas cirka 60 olika forskningsgrupper/nätverk av stöd, varav den stora majoriteten (44 stycken) återfinns i Afrika eller i Asien (14 stycken).

Stödet till *International Foundation for Science* (IFS), ett forskningsråd som ger forskningsanslag till unga forskare från utvecklingsländer för projekt relaterade till hållbart vattenutnyttjande, utgör ytterligare ett kompletterande, kostnadseffektivt stöd till kapacitetsuppbyggnad som dessutom genererar ny kunskap.

I flera länder finns ett tilltagande intresse på politisk nivå att bygga inhemsk forskningskapacitet som öppnar för att **fler samarbetsländer och regionala forskningsaktörer har kapacitet att formulera och genomföra såväl nationella som regionala forskningsstrategier**. I Bolivia, till exempel, har vinden vänt från ett uttalat politiskt ointresse för forskning till att explicit se potentialen för landet. Stödet till det bolivianska viceministeriet för vetenskap och teknik (VCyT) bidrar till det pågående arbetet med framtagandet av en nationell forskningsstrategi. Ett betydelsefullt resultat i Boliviasamarbetet under 2015 är att det vid universitetet i Cochabamba nu finns ett komplett regelverk för forskarutbildning, vilket alltså bäddar för att Bolivia inom några få år kommer att kunna examinera sina första kandidater för doktorsgraden.⁷ I vilken grad länder ser forskningsmöjligheter och utbyggnad av forskningskapacitet som en viktig del i utbildningssystemet varierar dock. På politisk nivå tycks man i Tanzania, till exempel, i första hand satsa på att expandera högre utbildning vilket med risk att expansionen sker på bekostnad av forskning och forskarutbildning.

I vissa av samarbetsländerna går Sidas stöd enbart till universiteten. Det råder ibland ett avstånd mellan universitetens ambitioner och vad som är möjligt att genomföra beroende på hur väl systemen fungerar på nationell nivå. I exempelvis Uganda finns förvisso en nationell plan om vetenskap, teknologi och innovation och vid Makerereuniversitetet finns därtill strategiska planer och innovationspolicier. Svårigheten ligger i att genomföra dessa på grund av otillräcklig forskningsfinansiering, en nationellt fragmenterad forskningsstruktur och en ofta motstridig beslutsgång på ministerienivå. I Rwanda däremot tycks systemet vara mer samordnat med en nationell kommission som ger råd till regeringen om vetenskap, teknologi och innovation. Universitetet i

⁵ Presentationerna rörde bland annat forskning om olika aspekter av malaria (parasitstrukturer, antikroppar, genmutationer etc) liksom hälsosystemrelaterade aspekter av hiv, och studier av tbc och dental hälsa. Mak-Sida 2010-2015 Research Collaboration Report, June 10 2015.

⁶ AHRI, 2015, Annual report.

⁷ Universidad Mayor de San Simón: "Reglamentos de la escuela universitaria de posgrado", Agosto 2015.

Rwanda har under 2015 antagit en forskningsstrategi och ett regelverk för tilldelning av doktorsexamen.

Fungerande ICT-system är en förutsättning för att **fler samarbetsländer och regionala forskningsaktörer har ökad kompetens och stärkt infrastruktur för vetenskaplig kommunikation**. Under 2015 gjordes en översikt av ICT-statusen vid Sidastödda universitet inom det bilaterala programmet. Den tekniska nivån på ICT-systemen varierar mellan länder och universitet, men lider ofta av brist på resurser för underhåll, ibland brist på prioritet och styrning och också otillräcklig tillgång till bandbredd. Ett resultat av översikten är ett svenskt stöd till UbuntuNet Alliance för att öka bandbredden till universiteten i Uganda, Rwanda och Tanzania, i anslutning till ett stöd från EU.

Men det räcker inte med datorer som fungerar. Det behövs också strategier som reflekterar hur forskning i låginkomstländer ska göra sig gällande i internationella publikationer (snarare än i egenproducerade tidskrifter och böcker) och hur vetenskapliga rön ska nå beslutsfattare. Vid Makerereuniversitet har under 2015 en kommunikationsstrategi färdigställts. Framtagandet av denna har framförallt ökat medvetenheten om kommunikation och vilka kompetensbehov som finns.

Ett sätt att kommunicera forskningsresultat till beslutsfattare och skapa opinion för förändring är genom att resultaten plockas upp av media. Sidastödda *SciDevNet* förmedlar forskningsresultat av relevans för global utveckling. 2015 lyckades man öka andelen forskningssammanfattande artiklar som plockas upp av media. Totalt refererade media till 1394 sådana artiklar 1778 gånger (dvs samma artikel omnämns av flera media). Av dessa referenser var 32 procent i media i utvecklingsländer.

INASP är en annan organisation inom forskningskommunikation med målsättning att ”förbättra produktionen, delandet och användandet av information och kunskap så att länder rustas för att lösa sina utvecklingsutmaningar”.⁸ Under 2015 har nästan 1700 universitet och forskningsinstitut sparat omkring 92 miljoner USD i minskade kostnader för forskningspublikationer genom INASP stöd i prisförhandlingar med tidskriftsförlagen. Dessutom har INASP utbildat 3460 forskare, bibliotekarier och tidskriftsredaktörer i hur man skriver forskningsrapporter. INASP har också specifikt arbetat med genderfrågor för att öka antalet kvinnliga forskare.

2.2 Resultatområde 2: Global, regional och nationell forskning av relevans för låginkomstländer och –regioner

Bedömning av:	År	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse		
Insatsportföljens genomförande		

Forskning är en grund för att nå framgång för de globala hållbarhetsmålen och ett syfte med forskningssamarbetet är att bidra till ”vetenskapligt baserad kritisk analys och samhällsdebatt, till en nationell, kunskapsbaserad politik för bekämpning av fattigdom i dess olika dimensioner och till hållbara samhällen”.⁹ Men många av de internationella forskningsorganisationer som har till uppgift att ta fram ny kunskap möter finansiella åtstramningar. Politiska prioriteringar i givarländerna förändras och ekonomiska förutsättningar i vissa länder tvingar fram nedskärningar. Dessutom är forskningsstödet till sin karaktär långsiktigt och får ibland stå tillbaka för mer akuta humanitära behov.

⁸ <http://www.inasp.info/en/>

⁹ Strategi för forskningssamarbete och forskning inom utvecklingssamarbetet 2015-2021, sid 3.

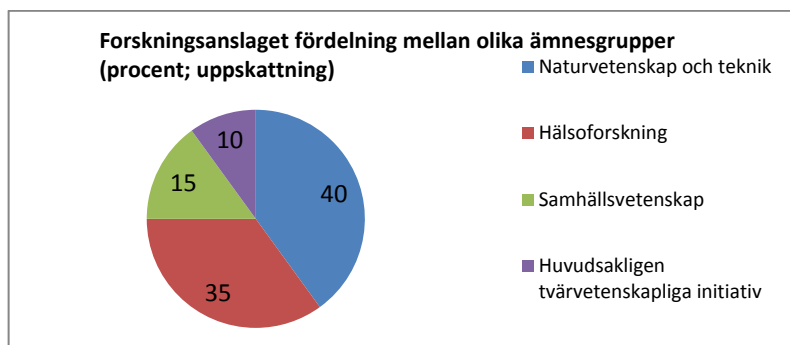
Det finns emellertid många exempel på att Sidas uthålliga forskningsstöd bidragit till såväl viktiga upptäckter som analytiska insikter av direkt relevans för utveckling. Ett spektakulärt ”resultat” av forskningsstödet som manifesterats 2015 är Nobelpriset i fysiologi eller medicin till banbrytande forskning om behandling av de parasitsjukdomar som drabbar miljontals människor, främst i fattiga länder. Sida har genom sitt långvariga stöd till forskningsprogrammet *Tropical Diseases Research* (TDR) inom WHO bidragit till dessa upptäckter genom att på olika sätt stärka forskning fokuserad på tropiska sjukdomar. Nya utmaningar väntar, emellertid, när det nu belönade artemisinin har visat sig ge upphov till viss resistens hos malariaparasiterna.

Ett mer subtilt bidrag från Sidas forskningsstöd är hur de nyligen antagna hållbarhetsmålen har ett tydligt fokus på jämlikhet. Sidastödda *UN Research Institute for Social Development* (UNRISD) har gjort banbrytande arbeten om betydelsen av jämlika samhällen, långt innan detta blev en slags huvudfåra inom grenar av samhällsvetenskaplig analys och därmed fått genomslag också i synen på de globala utmaningarna. I vilken grad detta är UNRISDs förtjänst är svårt att avgöra, men samhällsvetenskaplig forskning bidrar till förståelsen för hur världen hänger ihop och självständig kritisk forskning från olika perspektiv och utgångspunkter är central för att utmana och utveckla den förståelsen.

Övergripande trender inom resultatområdet

De insatser som Sida stödjer har i allt väsentligt utfallit som planerat, även om det i några fall under 2015 varit nödvändigt att justera organisationernas övergripande planer på grund av minskade resurser. Organisationerna anpassar verksamheten, men fortsätter att producera relevant forskning. Men på sikt innebär krympande resurser problem. Viktiga och nya frågor lämnas utforska (ett tydligt exempel är den akuta bristen på medel för att forska om Zika-viruset). Och det finns en gräns för hur mycket forskningsorganisationerna kan skära ner innan verksamheten helt upphör och viktig institutionell infrastruktur och forskningskapacitet går förlorad.

För rapporteringsperioden stödjer Sida forskning genom ett trettiotal olika insatser på global och regional nivå. Stödet fördelar sig inom tre huvudsakliga ämnesgrupper: naturvetenskap och teknik (inklusive naturresurser och miljö), samhällsvetenskap (och humaniora), samt hälsoforskning. I hög och möjligen tilltagande grad sker emellertid överlappning mellan ämnesområdena, så att samhällsvetenskapliga aspekter är viktiga för hälsoforskningen (till exempel kunskap om demografi och offentlig styrning för att framgångsrikt genomföra hälsoinsatser), hälsoforskning är relevant för naturvetenskap (till exempel kopplingar mellan hälsoaspekter och jordbruk) och naturvetenskapen är relevant för samhällsvetenskapen (till exempel hur klimatförändringens utbredning påverkar försörjningsmöjligheter i fattiga kontexter). Innovationsområdet är ytterligare ett område som drar nytta av och ger en specifik infallsvinkel på samtliga ämnesområden.

Figur 5

Figur 5 illustrerar forskningsanslagets fördelning mellan olika ämnesgrupper. Figuren är en uppskattning baserat på anslaget fördelning till olika organisationer och nätverk som i huvudsak ägnar sig åt något av de tre ämnesområdena. Därutöver finns i portföljen några insatser som har som explicit syfte att främja tvärvetenskaplig eller interdisciplinär forskning. Dessa stöd omfattar bland annat forskning om uthållig utveckling i ljuset av klimatförändringen. Till exempel stödjer Sida *Swedish Secretariat for Environmental Earth System Sciences (SSEESS)*, en plattform för att bygga nya allianser och tvärvetenskapliga initiativ för att bemöta miljö, resurs och klimatutmaningar, i syfte att främja deltagande av forskare från låginkomstländer i globala forskningsprogram. Sida stödjer också *International Council for Science (ICSU)* för att bygga upp transdisciplinär kapacitet och stärka inflytande från forskare från låginkomstländer i hållbarhetsagendan. Forskningen inom CARTA i APHRCs regi (se ovan) är också i hög grad tvärvetenskaplig. APHRC vann 2015 FN:s *Population Award* som går till framstående individer och organisationer som verkar inom befolknings- och hälsofrågor.

Insatsportföljen i förhållande till resultatområdets målsättningar

Forskningsstödet ska enligt strategin generera **fler utvecklingsrelevanta forskningsresultat vid internationella och regionala forskningsorganisationer samt vid universitet i samarbetsländerna**. Sidas bedömning är att så sker och i god takt, även om en sammantagen kvantifiering av målet fortfarande är en utmaning.

Listan på konkreta forskningsresultat är lång. Inom naturvetenskaperna genererar stödet till CGIAR-instituten, till exempel, jordbruks- och naturresursforskning med fokus på låginkomstländer. Bland resultaten kan nämnas en rissort som är tolerant mot kraftiga översvämningar (genom att förädla risets egna genetiska egenskaper) och arbete för att få fram en sort som kombinerar denna egenskap med tolerans också för extrem torka. Ett annat resultat är en teknisk applikation som möjliggör lättillgänglig satellitdata med 15-20 meters upplösning och som därmed kan kartlägga risskördar, tendenser till torka eller behov av konstgödsel. Genom att förädla den odlade fisken *tilapia* (genom *selected breeding*) har man fått fram en variant med 50-80 procent snabbare tillväxt som därmed ger en betydligt större proteinmängd för en given insats. Ytterligare exempel på relevanta forskningsrön från CGIAR är smartare bevattningssystem, effektivare användning av naturgödsel, klimattåligt spannmål och också arbete kring integrerade jordbruks-, näringslivs- och hälsosystem.

Hälsorforskning utgör en relativt omfattande del i de bilaterala forskningssamarbetena. Därutöver är stödet till WHO:s forskning stort och omfattar tre olika program. Dels *Alliance for Health Policy and Systems Research (AHPSR)* som syftar till att stärka forskning om hälsosystem, dels *Development and Research Training in Human Reproduction (HRP)* med forskning om ungdomars sexuella och reproduktiva hälsa och förbättrad mödravård, och dels *Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases (TDR)* med fokus på infektionssjukdomar såsom malaria, tuberkulos och olika tarmparasiter. TDRs stöd till entomologisk forskning (insektsforskning) har nyligen lett till kunskap om hur denguefeber kan kontrolleras vilket är applicerbart på Zika-utbrottet.¹⁰

Den samhällsvetenskapliga forskningen handlar till en del om tydliga policyslutsatser på enskilda områden men också om en fördjupad diskussion om samhällsförändring. Exempel på det förra är hur det latinamerikanska nätverket för samhällsvetenskaper, *El Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO)* länge drivit ett projekt om öppenhet och tillgänglighet av offentlig förvaltning (offentlighetsprinciper). Under 2015 har både Mexico och Argentina lagstiftat om ökad öppenhet i förvaltningen.

¹⁰ <http://www.who.int/tdr/news/2016/collab-zika-response/en/>

Stödet till det utvecklingsekonomiska forskningsinstitutet UNU-WIDER är ett exempel på hur samhällsvetenskaplig forskning handlar om nätverkande och kontinuerlig debatt. WIDER har i sitt pågående arbetsprogram ("Transformation, Inclusion, and Sustainability") engagerat över 300 forskare av mer än 60 olika nationaliteter och etablerat institutionella partnerskap med över 40 olika forskningsinstitut och universitet, företrädesvis i låginkomstländer. Forskningen har 2015 genererat 300 olika publikationer och organisationen arbetar systematiskt med kommunikation för att nå ut med sina rön till beslutsfattare.

Ett annat mål för forskningsstödet är ett **ökat genomslag för ett jämställdhetsperspektiv i forskningen**. Sida stödjer the *Organisation for Women in the Developing World* (OWSD) som genom program riktade till kvinnor i deras forskarutbildning, karriärutveckling och nätverkande syftar till att öka kvinnors möjlighet till vetenskapligt ledarskap.

Flera resultat från den hälsoforskning som Sida stödjer har direkt relevans för kvinnors hälsa. Det internationella forskningscentret *icddr,b* har nyligen haft framgångar i sitt arbete att hitta sätt för att fler för tidigt födda barn i låginkomstmiljöer skall överleva, bland annat genom en specialtillverkad värmefilt. Man har också studerat orsaker till att så många mödrar i låginkomstmiljöer föder för tidigt. *Human Reproduction Programme* (HPR) inom WHO publicerade 2015 den hitintills mest omfattande globala översikten av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för HIV-infekterade kvinnor i syfte att bidra till WHOs normativa riktlinjer inom området. APHRC i Kenya publicerade 2015 en viktig artikel om faktorer som medför att kvinnor söker vård efter aborter alltför sent.¹¹

Ett annat konkret exempel på jämställdhetsperspektiv i forskningen är en avhandling inom forskningssamarbetet mellan University of Rwanda och Göteborgs universitet som visar att trots en genderkänslig reform av jordägandet uppstår nya former av ojämställdhet mellan könen medan traditionella uttryck för diskriminering består.¹²

Stödet till forskningsorganisationer och nätverk genererar forskningsresultat men stärker också forskningskapacitet i låginkomstländer. Detta, i sin tur, medför att **resultat från relevant internationell forskning får ökat genomslag i nationell och regional forskning**, som är ett av resultatområdets mål, liksom att **resultat från nationell och regional forskning får ökat genomslag i internationell forskning** som är ytterligare ett mål.

Ett kvitto på att kapaciteten ökar är fler samarbeten mellan forskningsorganisationer i olika låginkomstländer (så kallade syd-syd-samarbeten). Under 2015 har *icdbrr,b* (omnämnt ovan) utvecklat ett samarbetsprojekt med hälsoforskningsinstitutet *Armauer Hansen Research Institute* (AHRI) i Etiopien och *Universidad Mayor de San Simón* (UMSA) i Bolivia runt den parasitburna infektionssjukdomen leishmaniasis. Ett annat exempel är det i Ghana baserade INDEPTH, ett nätverk för insamling av demografisk data för forskning och planering av hälsosystem, vars arbetsgrupper samlar forskare från Afrika, Asien och Oceanien som fokuserar på olika hälsorelaterade frågor: bland annat antibiotikaresistens, sexuell och reproduktiv hälsa liksom klimatförändringar och urbanisering.

2.3 Resultatområde 3: Främjande av forskning som genom innovation kan bidra till fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling

År	2015
Bedömning av: Strategieresultatets måluppfyllelse	
Insatsportföljens genomförande	

¹¹ Chimaraoke O. Izugbara*, Carolynne Egesa, Rispah Okelo, "High profile health facilities can add to your trouble": Women, stigma and un/safe abortion in Kenya", *Social Science & Medicine* 141 (2015) 9-18

¹² Jeannette Bayisenge, "Changing gender relations: Women's experiences of land. The Land Tenure Reform Program in Rwanda", Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet; <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/38298>.

Forskningsstrategins tredje resultatområde är delvis ett förtydligande av det grundläggande argumentet för forskningsstöd: genom att stärka låginkomstländernas forskningskapacitet och stödja utvecklingsrelevant forskning kan innovativa metoder och produkter utvecklas, tas i bruk och bidra till utveckling, både vad gäller konkret teknik och samhällets organisation. Även om en viktig princip i det svenska forskningsstödet är att universitet och forskningsorganisationer äger sin forskningsagenda, tas forskningsprogrammen fram i dialog med forskningsaktörerna. Olika aspekter av tillämpningar, policyrelevans och innovation ingår i den dialogen och samarbetsparterna har självklart ett eget intresse av att den forskning som bedrivs ska vara relevant och innovativ. Att området görs till ett resultat i sig innebär att ytterligare fokus läggs på insatser som kan bidra till nyttiggörande av forskning för fattigdomsbekämpning och utveckling.

Sida stödjer insatser som på ett övergripande plan bidrar till förståelse för och debatt om innovation och därmed i förlängningen ger beslutsfattare verktyg att hantera hinder för innovation. Ett uttryck för en allmänt ökad insikt om länkarna mellan forskning, innovation och utveckling är hur *New Partnership for African Development* (NEPAD) tagit fram gemensamma indikatorer och drivit på budgetallokering för vetenskap, teknologi och innovation i NEPADs medlemsländer. Sida har varit huvudfinansär för framtagandet av NEPADs rapport *African Innovation Outlook* som kom 2014 och under 2015 lanserades i ett antal afrikanska länder. Den har bland annat medfört att Kenya under 2015 lägger mer statliga medel till forskning och innovation. Flera länder har inspirerats av rapportens tydliggörande av betydelsen av forskning och innovation för utveckling och går in med egna medel i den kontinuerliga datainsamling som görs inom projektet för att stärka underlaget för beslut om forskningsfinansiering och forskningsorganisation i länderna.¹³

Ett av resultatområdets specifika resultat är **fler kontaktytor, nätverk och samarbeten etablerade mellan aktörer från forskningsinstitutioner å ena sidan, och näringsliv, myndigheter och civilsamhälle å den andra**. Sida stödjer också det globala innovationsforskarnätet *Global Network for the Economics of Learning, Innovation and Competence Building Systems* (Globelics) och dess regionala avläggare *AfricaLics*. Verksamheten syftar till att stimulera forskning och forskarutbyten kring innovation och ekonomisk utveckling och generellt öka förståelsen för och utvecklingen av innovationssystem i låginkomstländer. Under 2015 genomförde Africalics en konferens i Rwanda där nära 150 forskare och beslutsfattare deltog från hela Afrika.

Resultatområdet har också som mål **förbättrade förutsättningar för forskare att utveckla innovativa idéer med potential att bidra till framväxandet av nya produkter och tjänster som bidrar till minskad fattigdom och ett hållbart samhälle**. Ett stöd som syftar till detta är *Bio-Resources Innovations Network for Eastern African Development* (Bio-Innovate) som bland annat söker stärka innovation och innovationssystem för grödor, hållbar avfallshantering, färskvatten, bioenergi samt olika tekniker för hållbar jordbruks, miljö- och industriteknik liksom policyutveckling.

Ett annat exempel är forskningsnätverket MeKARN (för småskaligt och hållbart husdjursjordbruk) i Sydostasien som genomför storskaliga demonstrationer av användningen av biokol producerat genom förgasning av ris-skall samt kolning av annat vegetabiliskt material bland bönder i Kambodja (och som baseras på den forskning som bedrivs i nätverket). Syftet är en minskning av användningen av kommersiella gödningsmedel för odling av grönsaker och ris med bibehållen eller ökad avkastning. Biokolen används även för gräshoppsodlingar vilket bidrar till en proteinrik diet och ökad inkomst för bönder. Resultaten inom CGIAR-stödet (delvis omnämnda ovan) utgör ytterligare exempel liksom hur det bilaterala samarbetet med Bolivia lett till att det första svensk-bolivianska företaget kring hållbar produktion av tre olika grödor etablerats under 2015.

I Bolivia har också de två Sida-stödda universiteten i Bolivia fått stöd för att stärka sin kapacitet inom innovation. Femton personer genomgick en *innovation manager*-kurs där ett studiebesök till

¹³ *African Innovation Outlook II*, April 2014;
[http://www.un.org/africarenewal/sites/www.un.org.africarenewal/files/AIO_2_Final%20Product\[2\].pdf](http://www.un.org/africarenewal/sites/www.un.org.africarenewal/files/AIO_2_Final%20Product[2].pdf).

Sverige ingick. Dessa personer arbetar nu med att sätta upp funktioner på universiteten för att i högre grad bidra till landets innovationssystem, bland annat genom att föra ut resultat som kan gynna samhället och genom att samarbeta med näringslivet, byar och med publika organ. Detta är ett exempel på **förstärkning av universitetens roll och bidrag till innovationsprocesser och –system** som också är ett mål inom resultatområdet.

3. Synergier med andra strategier

Det finns många kopplingar mellan strategin för forskningssamarbete och andra strategier som styr Sidas arbete. Eftersom forskningssamarbetet berör kapacitetsutveckling i bred bemärkelse har många forskningsinsatser bäring på det som görs inom landstrategierna. Ett gott exempel på detta är ett samarbete under utveckling mellan Addis Abeba-universitetet (AAU) och Jönköpings universitet för uppdragsutbildning. I ett första skede kommer detta inriktas mot civilsamhällets behov av kapacitetsutveckling inom ledarskap. Resultaten förväntas leda till intern resursmobilisering vid AAU och att civilsamhällesorganisationer kan bygga kapacitet. Projektet finansieras av landramen men synergimöjligheterna hade inte funnits utan forskningssamarbetet och den målsättning som finns för detta.

Synergier uppstår också mellan forskningsstrategin och specifika tematiska strategier. Det finns en direkt länk mellan forskningssamarbetet och insatser på utbildningsområdet generellt (inom resultatstrategin för globala insatser för socialt hållbar utveckling), men beroende på land, forskningssamarbetets karaktär och respektive landstrategi finns synergier på många fler områden. Ett exempel är utvecklingen av det svensk-bolivianska företaget *Swebol Biotech* där forskare tillsammans med småbönder förädlar quinoa i Bolivia vilket involverar insatser inom strategin för det civila samhället, liksom också samarbete med Sidas enhet för lån och garantier.

Strategier för olika ämnesområden, ansatser, länder och regioner gör en komplex verksamhet mer strukturerad, men kan också skapa barriärer. Det finns exempel när forskningssamarbetet av en enskild ambassad setts som en främmande fågel vilket satt stopp för försök att etablera forskningssamarbete. I vilken grad synergier tas till vara har delvis att göra med förståelsen och intresset för forskningsstödet på enskilda ambassader och enheter inom Sida.

Det finns också synergier på olika geografisk nivå inom forskningsstrategin. Till exempel kan regionala stöd i svåra politiska kontexter vara en framkomlig väg (särskilt inom samhällsvetenskap). Stödet till *Arab Council for Social Sciences* (ACSS) är ett exempel, där bilaterala stöd i många av programmets medlemsländer inte är en framkomlig väg (programmet har dessutom starka kopplingar till MENA-strategin). Kapacitetsutvecklingen, framtagandet av utvecklingsrelevant forskning och innovationsinriktningen inom forskningssamarbetet är tydligt beroende av interaktion på nationell, regional och internationell nivå.

Ett slutligt område för synergier är förflyttningen av delar av forskningsanslaget till Vetenskapsrådet som för Sida å ena sidan har inneburit att dess kontaktyta mot det svenska forskarsamhället i någon mån beskurits, men å andra sidan också vidgat det svenska engagemanget för utvecklingsforskning. Under 2015, på initiativ av Sidas representant i KUF, har Sida, Vetenskapsrådet och forskningsrådet Formas gemensamt tagit fram en särskild utlysning (öppnad i april 2016) kring det tvärvetenskapliga temat ”*Sustainability and resilience. Tackling climate and environmental changes*”, med forskningsmedel från alla tre finansiärerna (där Sidas bidrag intressant nog ligger utanför anslagsposten för forskningssamarbete) och där medverkan av forskare från låginkomstländer är ett krav.

4. Lärdomar och rekommendationer

I en tid med stora globala utmaningar ställs långsiktiga utvecklingsinvesteringar mot mer akuta behov. Även om världssamfundet är enigt om vikten av strategisk utvecklingsfinansiering (manifesterat bland annat i 2015 års FN-konferenser) tycks verkligheten göra en annan kalkyl. En genomgående farhåga i denna rapport är att krympande resurser till det långsiktiga forskningssamarbetet äventyrar uppfyllandet av forskningsstrategins höga ambitioner. Det är ofta omöjligt att inte prioritera de omedelbara kriserna, men utan investeringar i kapacitet och kunskap riskerar kriserna att permanentas. Det finns starka kopplingar mellan forskningssamarbetets logik och de perspektiv som utvecklingssamarbetet ska utgå ifrån och genomsyras av.

Forskningssamarbetet är relevant för perspektiven på två nivåer. Det handlar dels om att forskningen söker lösningar på konkreta problem, dels om att ett samhälles förmåga att hantera sin utveckling är beroende av analytisk kompetens för att kunna värdera och systematisera kunskap. Konkreta forskningsresultat är ofta direkt och uppenbart relevanta för fattiga människors villkor och rättigheter när rönen leder till bättre hälsa, bättre produkter och bättre system. Forskningen om miljö- och klimat är direkt länkad till det kunskapsberoende miljö- och klimatperspektivet, både vad gäller förståelse för olika miljörelaterade processer i lokalsamhället och globalt, liksom hur negativa effekter ska stävjas. Vad gäller jämställdhetsperspektivet finns dels behov av forskning som till exempel förbättrar kvinnors villkor och hälsa, och som problematiserar genderaspekter, men dessutom behov av arbete för att förbättra jämställdheten inom forskningen i sig. När forskningen görs och forskningsresultaten diskuteras stärks kapaciteten hos individer och i samhällsbärande system (i politiken, i förvaltningen, i media och i utbildningssystemen) och skapar förutsättningar för informerade och vettiga beslut.

Det finns invändningar mot ansatsen. Det är inte säkert att beslutsfattandet blir klokt bara för att det är välinformerat och forskningsbaserat. Många låginkomstländer präglas av demokratiska underskott där maktens intressen är långt ifrån fattigdomsminskande. Bara för att det finns kunskap är det inte säkert att den kommer till användning. Dessutom kan rimligen inte det relativt begränsade svenska forskningssamarbetet göra alla nödvändiga perspektiv full rättvisa. I den analys av forskningsportföljen som genomförts internt på Sida är en slutsats att de olika perspektiven visserligen tas om hand i forskningssamarbetets olika insatser, men att det till exempel finns för lite forskning som specifikt inriktas på konfliktfrågor och fragila stater. Men att forskningssamarbetet har begränsade resurser är knappast en rimlig invändning mot dess relevans. Det talar snarare för att tillföra mer resurser till forskningssamarbete för att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

4.1 Implikationer för omstyrning av innevarande strategi

Rapporten har pekat på risken att forskningssamarbetet med befintlig resursallokering inte kommer att kunna ta till vara den ambitiösa forskningsstrategins fulla potential. Strategin sträcker sig emellertid ända till 2021 och det finns goda möjligheter att hämta in den uppbromsning som nuvarande åtstramningar orsakar givet att resurstilldelningen ökar. Sida förordar att strategins inriktning och ambitioner också fortsättningsvis ska vara vägledande för forskningssamarbetet.